

TÁRSULATI ÜGYEK.

A Magyarhoni Földtani Társulat 1900. évi februárius hó 7.-én tartott közgyűlése.

Elnök: BÖCKH JÁNOS.

Jelen voltak: dr. KOCH ANTAL alelnök; BÖCKH HUGÓ, BRAUN GYULA, EMSZT KÁLMÁN, FRANZENAU ÁGOSTON, GESELL SÁNDOR, HALAVÁTS GYULA, dr. ILOSVAY LAJOS, KALECSINSZKY SÁNDOR, dr. KÖVESLIGETHY RADÓ, dr. KRENNER J. SÁNDOR, LIFFA AUREL, LOCZKA JÓZSEF, dr. LÖRENTHEY IMRE, dr. PÁLFY MÓR, dr. PETHŐ GYULA, dr. PETRIK LAJOS, dr. POSEWITZ TIVADAR, T. RÓTH LAJOS, dr. SCHAFARZIK FERENCZ, dr. SCHMIDT SÁNDOR, SZILÁDY ZOLTÁN, dr. SZONTAGH TAMÁS, TIMKÓ IMRE, TREITZ PÉTER rendes agok, dr. LÓCZY LAJOS és CHOLNOKY JENŐ titkárok, GREXA JÁNOS pénztáros.

1. Elnök az ülést megnyitja s a jegyzőkönyv hitelesítésére dr. KRENNER J. SÁNDOR és T. RÓTH LAJOS urakat kéri fel. Elnök ezután a következő megnyitó beszédet tartja:

Tisztelt közgyűlés!

Midőn ez alkalommal egybegyűltünk, hogy szemlét tartsunk a Társulatunk életében a lefolyt évben előfordult mozzanatokon és választmányunk a tisztelt közgyűlés birálatára bocsájta a Társulat érdekei előmozdítása körül kifejtett tevékenységét, azt hiszem, csakis közérzelmünknek adok kifejezést, midőn ez ünnepies alkalommal mindenek előtt kegyes pártfogónk, GALANTHAI HERCZEG ESZTERHÁZY PÁL *ő föméltósága* iránt érzett hódoló tiszteletünknek adok kifejezést, nem feledkezvén meg azon támogatásról sem, melyben Társulatunk közhasznú működését az elmúlt évben is részesíteni méltóztatott.

Ha körültekintek társulati életünk látkörén, sajnos, de utolsó közgyűlésünk óta sem maradtunk szomorú veszteségek nélkül, hisz egyebek közt előttünk kedves nevek viselői, mint HAUER FERENCZ lovag, HOFMANN RAFAEL és legutóbb WAGNER VILMOS nincsenek többé, de bizvást hozzá tehetem, hogy emlékük bizonyára továbbá is élni fog szívünkben.

A folyó év július 6.-án lesz ötven éve annak, hogy Társulatunk megtartotta alakuló közgyűlését, ebben egyúttal KUBINYI ÁGOSTONT választván meg első elnökének, első titkárnak pedig Kovács Gyulát.

Az 1850. szeptember 3-án lefolyt második közgyűlés második titkárnak ama férfit választotta meg, a kit, Társulatunk későbbi elnökét, mindnyájan jól

ismertünk s a kinek arczképét kiváló érdemei elismeréseül és hálás emlékül domborműben örökíti meg társulatunknak az ő nevét viselő emlék-érme.

Hosszú idő múlt el azóta s a mag, melyet dr. ZIPSER ANDRÁS még 1847-ben vetett el, tudvalevőleg csak közel három évvel később kelhetett ki, de a jó mag nemes gyümölcsöt hozott.

Társulatunk első életévei nehéz viszonyok közt teltek el; hazánk politikai látköre akkorában igen sötét volt s így a hazai tudományos élet is csak nehezen fejlődhetett.

Hódolatunk és köszönetünk azon férfiak még emlékének is, a kik az akkori nehéz időkön át szorgosan ápolták a közel ötven év előtt ültetett fiatal csemetét, mert csakis nekik köszönhető, hogy a nehéz viszonyok közt is a hazai talajban gyökeret vert, még pedig úgy, hogy ma mint egészséges, terebélyes fa áll előttünk.

A ki Társulatunk megszülemlése idejében hazánkban sok éven át uralkodott szomorú viszonyokat átélte s látja Társulatunknak ennek daczára megizmosodott mai voltát, az ennek további fejlődését illetőleg bizonyára csakis bizalommal tekint a jövőbe.

Társulatunknak immár közel ötven év előtt történt megalapítását első irányban a gyakorlati életből merített kérdéseknek a megoldására való törekvés szülte ugyan meg, mint ezt dr. ZIPSERnek 1847-ben megokolt indítványa és a Társulat első alapszabályainak 2. §-a is mutatja, de kétség az iránt nem lehet, hogy ezt csak szorosán tudományos kutatás alapján óhajtotta elérni, mint ezt a Nemzeti Muzeumunkkal való kapcsolat, a benne összpontosult férfiak, alapszabályainak egyéb intézkedései és mindjárt első dolgozatai élénken kifejezésre hozták.

A program, melyet Társulatunk mindjárt kezdetleg maga elé tűzött, kétségkívül igen kiterjedt volt és pénzbeli erejét felülmúlta, s azért teljesen érthető, midőn KOVÁCS GYULA 1852-ben a Magyarhoni Földtani Társulat első jelentésének végfejezetében azon véleményét nyilvánítá, miként a Társulat csekély eszközeivel a maga elé tűzött célt, t. i. Magyarország geologiai átkutatását, alig fogja elérhetni s így igen kívánatosnak tartotta, hogy a kormány nagyobb évi összeggel a Társulatot közhasznú működésében támogassa.

Már ebből látható, mily nehéz körülményekkel küzdöttek a fennállás első éveiben s mennyivel szerencsésebb viszonyok közt vagyunk mi.

A kormánytól annak idején óhajtott pénzbeli támogatást mi szerencsésen elértük; hazánk rendszeres geologiai felvételére és átkutatására immár egy nagy hazai állami intézet áll fenn, főiskoláinkon mind szélesebb körben nyújtják tudományunkban az oktatást és ezzel karöltve kell növekedni tudományunk barátai és leendő apostolai számának is.

Igaz, hogy Társulatunk tagjainak száma még ma sem emelkedhetett annyira, mint a «*Földisimei bányászegyesület*» felállítását 1847-ben indítványozta dr. ZIPSER ANDRÁSNAK akkorában szeme előtt lebegett, t. i. 600-ra, de elvgre ez

csak további serkentésül szolgálhat arra, hogy mindegyikünk a maga körében még inkább törekedjék oda, hogy e tekintetben is az eddiginél még kedvezőbbre forduljanak viszonyaink.

Engedje meg a tisztelt közgyűlés, hogy itt adhassak kifejezést a feletti örömemnek, hogy az elmúlt évre tervezett társulati kirándulás a múlt évi július 2—8-iki időközben tényleg létrejött. Magam akkorában sürgős teendők következtében Budapestről nem távozhatván, a kirándulásban sajnálatomra nem vehettem részt, de a jelenvoltak többjeitől oda értesültem, hogy a kirándulással meg vannak elégedve. Számra bár nem sokan voltak, de talán épen ennek következtében annál többet láttak és tapasztalhattak kint a helyszínén, a mi végre fő s hogy Társulatunk tagjainak száma ez úton szintén gyarapodást várhat, azt, azt hiszem, a tapasztalt után tagadóba vonni nem lehet.

A folyó évre ilyen kirándulás nincsen tervezve, hogy miért, arról a titkári jelentés bizonyára szólani fog, részemről egyedül csak azt óhajtom, hogy az idej elhalasztás idővel ne váljék bevezetőjévé a későbbi végleges elejtésnek, mert mint természetvizsgálók méltóztatnak tudni, hogy a megállás igen könnyen képezi a visszafejlődés kiindulási pontját.

A múlt évi közgyűlésünkön megemlékeztem földtani intézetünk új épületéről is, engedjék meg, miként az akkor mondottak folytatásul e helyről is közölhessem, hogy az intézeti épület 1899. évi október 1-én lényegében tényleg elkészült. A m. kir. földtani intézet azonban még 1899 szeptember hó 18.-án kezdette meg összes tárgyainak az új épületbe való átszállítását s ezzel október hó 12.-én készült el.

Óriási munka előzte meg magát a költözködési folyamatot s az utóbbi egymagában is nem csekély igényeket támasztott.

De szívesen teljesítettük mindezt, mert lelkesített bennünket a tudat, hogy állandó otthonunkba telepítjük mind azt, a mi összeségében a m. kir. földtani intézetet, a Társulatunkkal barátságosan egy téren működő intézményt képezi.

A nagy munka, mint mondám, múlt évi október hó 12.-én befejezést nyert s legyen ez egyszersmind záróköve az intézet történelme első időszakának, melyben ez nem mindig látott derült napokat. Jelenleg az intézet berendezése és a gyűjteménybeli tárgyak új felállítása van a napirenden, melynek elkészültét a megnyitás fogja követni s ezzel hazánk fővárosában nemcsak a tudományos köröknek, hanem a nagyközönségnek is egy újabb tudományos hajlék nyílik meg.

Ama nagy műről, melynek haladásáról rendszerint közgyűléseinken szokott említés tétetni, értem *Európa nemzetközi geologiai térképének* ügyét, ez alkalommal újat nem mondhatok, a mennyiben még az 1897. évi szt-pétervári geologiai kongresszusról szóló jelentésemben említettem, hogy az e térkép körül fáradozó bizottság elnökéül a boldogult BEYRICH helyébe WILHELM HAUCHECORNE választatott, melléje adatván FR. BEYSLAG. Sajnálattal kell azonban most közölnöm, hogy dr. phil. WILHELM HAUCHECORNE, porosz kir. titkos főbányataná-

csos, a porosz kir. geologiai intézet és bányász akadémia igazgatója, nincs többé, mert a közeli napokban vett értesülés szerint 1900 január 15.-én szívbénulás következtében jobb létre szenderült. A tudomány és hazája egy kitűnő férfit s a fent mondott térkép-bizottság jeles elnökét veszítette benne. Nyugodjék békében!

Vándorgyűlésekben és tudományos testületek kirándulásaiban Európa-szerte a folyó évben sem volt hiány.

Saját Társulatunk kirándulásáról dr. SCHAFARZIK FERENCZ tagtársunk nyújtott élénken ecsetelt képet, a német geografusoknak 1899 szeptember 28.-ától október 4.-ig Berlinben megtartott VII. nemzetközi kongresszusáról pedig lóczy dr. LÓCZY LAJOS első titkárunk sziveskedett körünkben szólni.

Még az 1898. évi közgyűlésünkben említettem fel N. ANDRUSOVNAK a szt-pétervári geologiai kongresszuson, egy *nemzetközi úszó-intézet* felállítását czélzó, a kongresszustól egyhangulag elfogadott indítványát. Az időközben A. KARPINSZKYTÓL, mint a bureau elnökétől és TH. TSCHERNYSCHEW és DE VOGDTTÓL, a bureau nevében beérkezett felhívás alapján megtévén az ügy érdekében kormányunknál jelentésemet, *puszta-szent-györgyi és tetétleni* DARÁNYI IGNÁCZ dr. földművelésügyi m. kir. miniszter úr ő Excellentiája még a m. é. augusztus havában arról kegyeskedett értesíteni, hogy az 1897. évben Szt-Pétervárott megtartott VII. nemzetközi geologiai kongresszus egyhangú határozatával kívánatosnak jelzett nemzetközi úszó-intézet létesítéséhez a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrral egyetértőleg, elvileg feltételeesen hozzájárul, de az esetleges anyagi hozzájárulás tekintetében csak az intézet céljait, működési módjait és költségvetését tüzetesen meghatározó részletes program alapján határozhat és egyúttal megengedni kegyeskedett azt is, hogy ez elhatározását, minden ebből következő kötelezettség nélkül, a kongresszus kiküldött bizottságával közölhessem. Ennél több, a kérdés jelen állásánál, alig tehető, a mennyiben ennek tovább fejlesztése a viszonyokhoz képest egyebek mellett a jövő kongresszus feladata lesz. Csakis mély köszönettel fogadhatjuk a földművelési és vallás- és közoktatásügyi miniszter urak ő Nagyméltóságainak fentebbi elhatározását.

Az 1898. évi február 9.-én megtartott közgyűlésünkön egy második, ALBERT GAUDRY-tól eredő s a VII. geologiai kongresszustól ugyancsak egyhangulag elfogadott indítványról is szólottam, mely *a geologiai és palaeontologiai előadásának a lyceumok vagy gymnasiumok magasabb osztályaiban való bevezetésére* vonatkozik, de ennek nálunk döntő helyen miként való fogadtatásáról ez idő szerint nincsen tudomásom.

Ugyancsak még múlt évi közgyűlésünkben szólottam a folyó évben Párisban megtartandó VIII. nemzetközi geologiai kongresszusról, akkorában a szervező bizottság részéről kibocsátott első körözüvény alapján a tervbe vett gazdag kirándulási programot is közölvén.

Nem rég kaptam meg a párisi szervező bizottság második kibocsátványát s ebből látható, hogy a kongresszus megnyitó ülése augusztus 16.-án délután lesz

a kiállítás egyik pavillonjában. A következő ülések pedig augusztus 17., 18., 21., 23., 25., 27. és 28°-án fognak megtartatni, a közbeeső 19., 20., 22., 24. és 26.-i napok ellenben a kiállítás, a geológiai muzeumok látogatására, valamint a Páris környékére tervezett kirándulásoknak tartatnak fenn.

Az általános egybejöveteleken kívül még négy irányú osztály-ülések vezetnek s ezek közül az

1. osztály az általános geológiát és tektonikát, a
2. osztály a stratigrafiát és paleontológiát, a
3. osztály a mineralogiát és petrografiát, a
4. osztály végre az alkalmazott geológiát és hydrologiát ölelné fel.

A kongresszusi bizottságtól szervezett kirándulások kétfélék; vannak t. i. olyanok, melyek a lehető legnagyobb számú kirándulóknak hozzáférhetők, de vannak olyanok, melyek csak a specialistáknak szánvák s melyeken 20-nál többen nem vehetnek részt. Ezen intézkedésből visszatükrözik a tapasztalat, melyre a korábbi kongresszusok vezettek és a szent-pétervári kongresszus bizottságában annak idején ez irányban folyt eszmecsere.

Közölhetem egyuttal, hogy a párisi kongresszusra jelentkezők tagsági illetéke 20 franc, a kirándulásokon résztvenni óhajtok kötelesek további 20 francot előre lefizetni, ellenkező esetben ezeken nem vehetnek részt. A kik a kirándulásokban tényleg részt vesznek, azoknak ez előre fizetett összeg az utiköltségekbe betudatik, a kik pedig a bejelentett kirándulásoktól később visszalépnek, elvesztik az illetékre való jogukat is. A vezető könyvecskére (livre-guide-re) az aláírási díj 10 franc.

A francia vasuti társaságok a geológiai kongresszus tagjainak félárú jegyet engednek, de figyelmeztet a körözüvény arra is, hogy a kongresszusban résztvevőknek fentartott kedvezmények csak azoknak biztosíthatnak, a kik június 1.-je előtt jelentkeznek.

A három időpontban, t. i. a kongresszus előtt (csakis speciális kirándulások), közben és végre a kongresszus befejezte után megejtendő kirándulások igen tanulságosoknak ígérkeznek, s az ez iránti gazdag, 20 számra eloszló programra lényegében még a múlt évi közgyűlésen hívtam föl becses figyelmüket, s midőn elnöki megnyitómát ezzel befejezem, legyen szabad amaz őszinte kívánságomnak adhatni kifejezést, miként a körülmények minél számosabbaknak engedjék meg közölünk, hogy a f. é. párisi nemzetközi békés mérkőzés színhelyét, hol társulatunk is kiállít, felkereshessék s az ottani nemzetközi geológiai kongresszusban és ennek kirándulásaiban jó egészségben résztvehessenek.

BÖCKH JÁNOS.

2. Az elnök felkéri a titkárt, hogy tegye meg jelentéseit. A titkár a következő jelentést terjeszti elő:

Tisztelt közgyűlés !

Az elmúlt évben súlyos veszteség érte a Társulatot. Dr. STAUB MÓRICZ kir. tanácsos úr, a ki a Társulat ügyeit tizenhárom éven át fáradhatatlanul és csodálatos ügyszeretettel vezette, mint annak első titkára és pénztárosa, erről az állásáról lemondott s vele együtt dr. ZIMÁNYI KÁROLY másodtitkár is elhagyta állását. Az ő személyes tulajdonságain, rátermettségén, lelkiismeretes gondosságán kívül tizenhárom évi gyakorlata majdnem nélkülözhetetlenné tették őt a Társulatra nézve és annál nehezebb feladattal állottunk szemben mi, a midőn minden előkészület nélkül vettük át a titkári teendőket. Természetes, hogy a Társulat ügyei megéreztek ezt a váratlan személyváltozást s ha a Társulat nem mutathat fel olyan fényes eredményeket az elmúlt évben, mint a korábbiakban, méltóztassék azt egyedül ennek a személyváltozásnak tulajdonítani.

Az elmúlt évben társulatunk hat szakülést tartott, a melyeken

Böckh János tartott	1	előadást
Cholnoky Jenő tartott		1	«
Halaváts Gyula tartott		1	«
Horusitzky Henrik tartott		1	«
dr. Koch Antal tartott	1	«
dr. Kövesligethy Radó tartott		1	«
dr. Lóczy Lajos tartott	2	«
dr. Melczer Gusztáv tartott	1	«
dr. Nopcsa Ferencz tartott		2	«
T. Roth Lajos tartott	1	«
dr. Schafarzik Ferencz tartott		2	«
Sóbányi Gyula tartott	1	«
dr. Szádeczky Gyula tartott	2	«
dr. Szontagh Tamás tartott	1	«
dr. Vangel Jenő tartott		1	«

összesen tehát 19, legnagyobb részt önálló kutatások eredményeire támaszkodó előadás gazdagította a Társulat tudományos működésének eredményeit.

A Közlöny az elmúlt évben is 24 íven jelent meg 2 táblával és 60 szöveg közötti ábrával. A Közlöny melléklete gyanánt a Földtani Intézet kiadványaiból az idén :

«A m. kir. Földtani Intézet évi jelentése 1897-ről.»

«A m. kir. Földtani Intézet évkönyve, XIII. köt., 1. füzet: Nagy-Maros környékének földtani viszonyai Böckh Hugótól» és

«Mutató a m. kir. Földtani Intézet évi jelentése 1882—1891. évfolyamaihoz» című kiadványokat küldhetünk szét.

Társulatunk egyenes összeköttetésénél fogva 71 hazai és külföldi folyóirattal cserél, míg a m. kir. Földtani Intézet révén ezenkívül 101 bel- és külföldi társulat kapja meg a Közlönyt.

Örvendetesen jelenthetjük, hogy Társulatunknak az elmúlt évben rendezett kirándulása igen szépen sikerült. 12 tagtársunk vett részt a tanulságos és kellemes kiránduláson, a melynek rövid vázlatát a Közlöny olvasói már megkapták, részletes leírását pedig a múlt szakülésen hallottuk dr. SCHAFARZIK FERENCZ társunktól.

Az idén a Társulat választmánya, tekintettel arra, hogy a párisi kiállításra több tagtársunk el fog utazni, nem tartotta czélszerűnek kirándulást rendezni, félvén, hogy a kirándulás nem lesz olyan impozans, mint ahogy az a Társulathoz méltó volna.

Az elmúlt év folyamán a földrengési bizottság is újjá szervezkedett, hogy a kor haladásával lépést tarthasson, annál inkább, mert az utolsó berlini geogr. kongresszus egyik határozata értelmében a földrengés észlelésének nemzetközi rendezése iránt a lépések megtörténtek. A bizottság tagjai SCHAFARZIK FERENCZ elnöktele alatt: ADDA K., KALECSINSZKY S., KÖVESLIGETHY R., LÓCZY LAJOS és SZONTAGH TAMÁS. A bizottság munkaköre akképen oszlik meg, hogy KÖVESLIGETHY és KALECSINSZKY a matematikai és fizikai, a többiek pedig a makroszkópos észleleteket látják el.

A Társulat tagjainak létszáma 1899. év végén a következő volt:

1 pártfogó, 7 tiszteletbeli, 12 levelező, 11 pártoló, 28 örökítő, 234 rendes tag a hazában, 14 külföldön és végül 3 levelező, összesen 310 tag és 52 előfizető.

Társulatunk az idén halálozás folytán a következő tagokat veszítette el:

1. FÁBRY GYULA (1842—1898) ny. kir. ítélőtáblai bíró, Társulatunknak 1886 óta volt rendes tagja. Bártfa-Ujfaluban született, technikus és bányász volt kezdetben s mint ilyen a selmeczi bányahivatalban működött, majd Oraviczán és Göllniczbányán bányakapitány volt. Később a bányatörvényszékhez lépett át és a m. kir. ítélőtáblán is a bányügyeket referálta.

2. HAUER FERENCZ lovag (1822—1899). Az Osztrák-Magyar monarchia geologiai viszonyainak földerítésében alig nevezhetni érdemesebbet HAUER F. lovagnál, a ki mint a cs. és kir. természettudományi udvari muzeum intendánsa 1899 márczius 20.-án elhunyt. A k. k. Geologische Reichsanstalt munkásságának emelkedő hírneve szorosán összefügg HAUER egyéniségével. Ennek az intézetnek köszönhetjük Magyarország első geologiai átnézetes tanulmányozását, majd az éjszaknyugati és éjszaki Kárpátoknak részletes felvételét. Ebben a nagy munkában telt el HAUER életének java része. «*Die geologische Übersichtskarte der österreichischen Monarchie*» (1:576,000), az 1863-ban STACHE GUIDOVAL együtt kiadott «*Geologie von Siebenbürgen*» és «*Die Geologie und die Anwendung auf die Österreich-Ungarische Monarchie*» című munkái minden időre alapvető

irodalmi kútfői maradnak nemcsak az osztrák, hanem a magyar hazai földtani tudományak is. Társulatunk ennek elismerésével már 1867-ben tiszteleti tagjául választotta őt.

HAUER munkás életének utolsó évtizedeit a cs. kir. természettudományi udvari muzeum végleges rendezésének vezetésével töltötte és nagy kitüntetésekkel elhalmozva, 1896-ban vonult nyugalomba. Élte fogytáig figyelemmel kísérte a tudományos mozgalmakat és mindvégig geológiai-paleontológiai tudomány-szakmájának maradt művelője. Az osztrák tudományos mozgalmaknak széles körben intezője és fejlesztője volt, a ki szeretetreméltó, rokonszenves egyéniségével, meg kitűnő emberismeretével számos barátot és jeles munkást szerzett a geológiának.

3. HOFMANN RAFAEL (1829—1899). Annak a jeles bányásznemzetségnek volt ő tagja, a mely a török uralomnak végleges letűnte után még a 18. században külföldről a krassószörényi bányavidékre származott. A MADERSPACHOKKAL együtt a Hofmann családnak az ugynevezett bányás vadonjainak megnyitásában, bányaiparának föllendítésében nagy érdemei vannak. HOFMANN RAFAEL, felejtethetlen dr. HOFMANN KÁROLYUNK* idősebb fivére, 1829-ben Ruszkabányán született. 1848-ban Szászországba, a freibergi bányászakadémiára ment, a hol COTTA és WEISSBACH tanítványa volt. Főiskolai évei után Ruszkabányán, a melyet édesatyja, ZACHARIAS alapított, bányászott. Miután az abszolút kormány üldözése és féltékenykedése következtében a HOFMANN-család bányavállalatait eladta, HOFMANN RAFAEL más délvidéki és erdélyi bányavállalatoknál működött. Később a vajdahunyadi vasbányáknál találjuk őt. A hetvenes években a solymos-bucsárai mangánbányát az aradmegyei Fehér-Körös-völgyben ő nyitotta meg és annak becses anyagát a telep végső kimerüléséig értékesítette. A nyolcvanas években a zsilvölgyi Lupényben nyitott szénbányát és sokat buzgólkodott a felső-zsilvölgyi barnaszén kocszolhatóságán.

HOFMANN RAFAEL mint szakértő vasbányászati kérdésekben Osztrák-Magyar monarchia határain túl is elismert tekintély volt és ebben a minőségben Európa különböző részeiben, nevezetesen Svédországban, Szerbiában és a Balkán félsziget egyéb helyein sokat utazott. Bőséges tapasztalatait tollal is közölte, több értekezése jelent meg a bányászati folyóiratokban. Tevékeny részt vett a magyar bányatörvény javaslatának kidolgozásában. A király 1886-ban bányatanácsossá nevezte ki.

Élete fogytáig élénk tevékenységben élt, esztétikus és filozófiai tehetség lakozott benne és mintaképe volt a művelt bányásznak, a ki a gyakorlati foglalkozást az ideális gondolkozással egyesítette.

4. Dr. TORMA ZSÓFIA (1841—99.). Az első magyar tiszteletbeli doktornő volt TORMA ZSÓFIA. A kolozsvári Ferencz József tudomány egyetem természettudo-

* L. dr. HOFMANN KÁROLY főgeologus nekrológiát. T. ROTH LAJOSTÓL Földt. Közl. XXII. köt. 1892. p. 66—67. (Supl. p. 102—103).

mány-bölcsészeti kara azokért a nagy érdemeiért ruházta föl TORMA ZSÓFIÁT akkori czimmel a melyeket ő az erdélyrészi medencze prehisztorikus archeológiájának 30 éven át folytatott művelése által szerzett.

TORMA ZSÓFIA tordosi ásatásai, a melyeket a nemzetközi régészeti és embertani kongresszuson mutatott be, sok külföldi szaktudós figyelmét keltették föl s nem egy látogatta meg szászvárosi házában őrzött gyűjteményét. Irodalmi munkássága is számot tesz ezen a téren. De érdeklődött ő a geologia és paleontologia iránt is. Muzeumából szivesen juttatott a tudományos intézeteknek is paleontologiai anyagot; a m. kir. Földtani Intézetbe is gazdag fosszilia gyűjtemény került Lapugy mediterrán és Gredistye krétakorú puhatestű faunájából az ő lelkes ajándékozása gyanánt. TORMA ZSÓFIA 1867-ben választatott Társulatunk rendes tagjává.

5. DR. SCHWARCZ GYULA (1839—1900.) A jeles hellenistát, budapesti tudomány egyetemünkön az ó-kori történelem rendes tanárát, ez év kezdetén kísértük utolsó útjára. Legrégibb tagjaink és pártolóink egyikét vesztettük el benne. 1864-ben választatott Társulatunk rendes tagjává s azonnal pártoló taggá lett.

SCHWARCZ GYULA a geológiát is szolgálta irodalmilag, történeti munkáival. Ez: «La Géologie antique et les fragments du Claroménién.» Pest 1861. — «A görögök holdja Perikles korában s valami a Demokrit-féle tejutról» Pest, 1861. — «A görögök geológiája jobb napjainkban» Pest, 1861. — «The paleontological Theory of Empedocles» London, 1862. — «On the Origin of Heliocentric Theory» Brit. Ass. London, 1862. — «On the Failure of Geological Attempts made by the Greeks, prior to the epoch of Alexander the Great.» P. I., II. London, 1862—68. — «Az embernem egységéről». Akad. székfoglaló. 1864. (Ugyanez angolul is.) — «On theory of the Internal Heat of the Earth». A Brit. Ass. előtt felolvasta Will. Thomson, Dundee, 1867. — «Ember-ásatagok.» Földtani Társulat munkálatai 1863. II. — «A görög ódonság viszonya a földtan kérdéséhez» Pest, 1863.; és «Földtani kísérletek a hellenségnél Nagy Sándor koráig» I. köt. Pest, 1861—1863, a melyeknek tanulmány-tárgya a földtan.

SCHWARCZ GYULA Székesfehérvárott született; 1868-tól 1894-ig tagja volt a képviselőháznak, a hol a közoktatásügy érdekében lelkesen buzgólkodott. Ő felsége 1894-ben nevezte ki a Tudomány Egyetemre tanárnak. Az elhunytban a magyar tudományos világ igen nagy olvasottságú, fáradhatatlan munkását gyászolja, a ki egész életét tudományának szentelte. Társadalom-tudományi, történelmi, politikai munkái számosak, velük úgy itthon, mint a külföldön szerzőjük elismerést aratott.

6. WAGNER VILMOS (1839—1900.) miniszteri tanácsos, a vaskorona-rend lovagja, a m. kir. államvasutak gépgyárának igazgatója volt egyike a legjelesebb vaskohászuainknak. Hivatalos utazása közben váratlanul ragadta el a halál közülünk.

1839-ben született Beszterczebányán, tanulmányait szülővárosában kezdte, de már 1859-ben a bécsi műegyetemen volt s 1863-ban végezte a selmeczi

bányászati és kohászati akadémiát. Közben gépgyárakban praktizált, tanulmányainak befejezte után államszolgálatba lépett. Eleinte a nagybányai igazgatóságnál nyert alkalmazást, majd 1866-ban a selmeczi bányászati és erdészeti akadémia tanársegéde lett. 1869-ben a mármaroszigeti bányai igazgatósághoz nevezték ki s itt gyorsan haladva előre, már 1872-ben osztályfőnök lett. Azután a pénzügyminiszteriumba rendeltetett gépészeti és építészeti főmérnöknek, de már 1879-ben ismét Mármaros-Szigetre bányatanácsossá nevezték ki. 1881-ben a központi vasműigazgatósághoz felügyelővé, 1885-ben a rhonicz-brezovai kir. vasgyárakhoz hivatalt főnöknek nevezték ki, majd 1894-ben valóságos főbányatanácsos, 1897-ben pedig miniszteri tanácsos lett s egyszersmint a m. kir. vasművek központi vezetésének főnökévé, s a m. kir. államvasutak gépgyárának és a diósgyőri m. kir. vas- és aczelgyár igazgatójává nevezték ki.

WAGNER VILMOS 1881-ben lépett Társulatunk rendes tagjai közé. Hirtelen halála általános részvétet keltett, hisz elhunyt társunk rokonszenves alakját sokszor láttuk itt szaküléseinken.

7. WETSTEIN ANTAL kir. kuriai bíróval Társulatunk régi tagját veszítette el. Már 1866-ban tagja volt Társulatunknak s 1899. május hó 1-én ragadta el tőlünk a halál.

Legszomorúbb kötelességét teljesíti a titkárság akkor, a mikor az elhunyt tagtársak rövid életrajzát örökíti meg. Nem is ez a néhány holt betű, hanem lelkünk igazi fájdalma fejezi ki mindnyájunk részvétét elvesztésük felett.

Mielőtt jelentésemet befejezném, köszönettel kell megemlékezniem mindazokról, a kik Társulatunk ügyét szellemileg és anyagilag pártul fogták. Mély hálával és köszönettel tartozunk pártfogónknak, GALANTHAI HERCZEG ESZTERHÁZY MIKLÓS úrnak, a ki az idén első alkalommal részesítette Társulatunkat abban a kegyes támogatásban, a mivel nagy elődei Társulatunk működését olyan nagy mértékben segítették. Köszönettel tartozunk az országos segély kiutaltványozásaért Nagyméltóságú dr. WLASSICS GYULA vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak és Nagyméltóságú dr. DARÁNYI IGNÁCZ földmivelésügyi miniszter úrnak, továbbá annak a férfúnak, a ki itt a közvetítő szerepet átveszi, mélyen tisztelt elnökünk, BÖCKH JÁNOS min. osztálytanácsos és igazgató úrnak, és köszönettel dr. KRENNER J. SÁNDOR egyetemi tanár úrnak, a ki találkozásainknak kényelmes hajlékot nyujt!

3. A közgyűlés a titkár jelentését tudomásul veszi. Titkár felolvassa a múlt évben kiküldött pénztárvizsgáló bizottság jelentését, a közgyűlés ezt tudomásul veszi és pénztárosnak a fölmentést megadja.

PÉNZTÁRI JELENTÉS

a magyarhoni földtani társulat 1899. évi pénztári forgalmáról és
vagyonának állásáról az 1899. év deczember hó 31.-én.

I. Forgó tőke.

a) Bevétel:

	Előirányzat 1899-re	Tényleges bevétel 1899-re
1. Pénztári áthozat 1898-ról	301 frt 77 kr.	301 frt 77 kr.
2. Országos segély	1000 „ — „	1000 „ — „
3. Herczeg ESZTERHÁZY PÁL pártfogó díja 1898-ra	420 „ — „	420 „ — „
4. Herczeg ESZTERHÁZY MIKLÓS párt- fogó díja 1899-re	420 „ — „	420 „ — „
5. Alaptőke kamatja	581 „ — „	558 „ 32 „
6. Forgó tőke kamatja	25 „ — „	74 „ 58 „
7. Hátralékos tagdíjak	50 „ — „	55 „ — „
8. Tagdíjak 1899-re	975 „ — „	1001 „ 51 „
9. Előrefizetett tagdíjak	— „ — „	10 „ — „
10. Selmeczbányai fiókegyesület járuléka 1899-re	48 „ — „	48 „ — „
11. Előfizetők 1899-re	220 „ — „	125 „ — „
12. Takarékpénztárból kivett összeg	— „ — „	620 „ 17 „
13. Eladott kiadványok	50 „ — „	6 „ — „
14. Vegyesek	10 „ — „	15 „ 7 „
15. Az alaptőke javára	— „ — „	37 „ — „
Összesen	4100 frt 77 kr.	4692 frt 42 kr.

b) Kiadás:

	Előirányzat 1899-re	Tényleges kiadás 1899-re
1. Földtani Közlöny	2500 frt — kr.	1837 frt 93 kr.
2. M. kir. földtani intézet évi jelentésének különlenyomata	150 „ — „	— „ — „
3. Tisztviselők tiszteletdíja	700 „ — „	700 „ — „
4. Irnok jutalomdíja	25 „ — „	14 „ 20 „
5. Szolgák fizetése	180 „ — „	221 „ — „
6. Postaköltség	150 „ — „	116 „ 75 „
7. Irodai és vegyes költségek	145 „ 77 „	63 „ 97 „

	Előirányzat 1899-re	Tényleges kiadás 1899-re.
8. Dr. Szabó emlékérem vésési költsége ...	— frt — kr.	700 frt 81 kr.
9. Az alaptőke javára ...	250 „ — „	37 „ — „
Összesen	4100 frt 77 kr.	3691 frt 66 kr.
Bevételi többlet mint pénztármaradvány	— „ — „	1000 „ 76
Összesen	4100 frt 77 kr.	4692 frt 42 kr.

Budapesten, 1899. december hó 31-én.

GREXA JÁNOS, pénztáros.

Dr. ILOSVAY LAJOS s. k., PETRIK LAJOS s. k., dr. SZONTAGH TAMÁS s. k. mint a közgyűlés részéről kiküldött pénztárvizsgáló bizottság tagjai.

4. Az elnök köszöni a pénztárvizsgáló bizottság fáradozását és az idei számadások megvizsgálására újból dr. ILOSVAY LAJOS, PETRIK LAJOS és dr. SZONTAGH TAMÁS vál. tagokat kéri fel.

5. Titkár bemutatja a folyó 1900. évre vonatkozó pénztári előirányzatot.

Költségvetés 1900-ra.

a) Bevétel:

1. Pénztári áthozat 1899-ről ...	2001 kor. 52 fill.
2. Országos segély 1900-ra ...	2000 „ — „
3. Herczeg ESZTERHÁZY MIKLÓS pártfogó díja 1900-ra...	840 „ — „
4. Alaptőke kamatja ...	1120 „ — „
5. Forgó tőke kamatja ...	50 „ — „
6. Hátralékos tagdíjak ...	100 „ — „
7. Tagdíjak 1900-ra ...	1950 „ — „
8. Selmezbányai fiókegyesület járuléka 1900-ra ...	96 „ — „
9. Előfizetők 1900-ra ...	300 „ — „
10. Eladott kiadványok ...	100 „ — „
11. Vegyesek ...	20 „ — „
Összesen ...	8577 kor. 52 fill.

b) Kiadás.

1. Földtani Közlöny ...	5350 kor. — fill.
2. M. kir. földtani intézet évi jelentésének külön- lenyomata ...	300 „ — „
3. Tisztviselők tiszteletdíja ...	1400 „ — „
4. Irnok jutalomdíja ...	40 „ — „
5. Szolgák jutalomdíja ...	360 „ — „
6. Postaköltség ...	300 „ — „
7. Irodai és vegyes költségek ...	247 „ 52 „
8. Előre nem látott kiadásokra ...	300 „ — „
9. A Szabó-emlékérem veretésének költsége ...	160 „ — „
Összesen ...	8457 kor. 52 fill.
Pénztári maradék ...	120 kor. — fill.

II. A társulat vagyona 1899 végén:

1. Alaptőke értékpapirokban	14,150 frt — kr.
2. „ kötelezvényekben	351 „ — „
3. Dr. Szabó József emlék-alapítvány	4000 „ — „
4. Dr. Szabó József emlék-alapítvány kamatai	682 „ 70 „
	Összesen 19,183 frt 70 kr.
Forgó tőke pénzmaradványa 1899. év végén	1000 „ 76 „
	Összesen 20,184 frt 46 kr.

Kelt Budapesten, 1899 december hó 31-én.

Titkár.

A közgyűlés a költségvetést egyhangulag tudomásul veszi.

6. BÖCKH JÁNOS ezután az ülést felfüggeszti s elnöki tisztét dr. KOCH ANTAL alelnöknek adja át.

7. Dr. KOCH ANTAL alelnök az elnöki tisztet átveszi és az ülést újból megnyitja. Tudomására hozza a közgyűlésnek, hogy a Társulat a SZABÓ JÓZSEF emlékérmet BÖCKH JÁNOS úrnak ítélte oda s azt a következő szavak kíséretében adja át:

Tisztelt Közgyűlés!

Nemcsak kötelességszerűen de igaz örömmel veszem át az elnöki tisztet, hogy mai közgyűlésünk sorban utolsó, de jelentőségében legmagaslóbb tárgyát elintézzük. Ma legelőször van alkalmunk a közgyűlésnek, hogy a boldogult nagy érdemű elnökünk SZABÓ JÓZSEFNÉK emlékére alapított ezüstérmét ünnepélyesen kiadhatjuk olyan szaktársunknak, ki Társulatunk választmányának egyhangú ítélete alapján e kitüntetésre legtöbb érdemet szerzett, és kit társulatunkon belül mint a boldogult nagyérdemű elnök méltó utódját tisztelünk és nagyra-becsülünk.

Igen tisztelt kedves Elnökünk és Vezérünk!

Boldog vagyok, hogy nekem jutott a szerencse társulatunk nevében átnyujthatni Önnek, szaktudományunk ápolása és fejlesztése körül szerzett bokros érdemei őszinte és tőlünk telhető legnagyobb elismerésének e marandó jelét.

Ön mindannyink között nemcsak, hogy a leghosszabb ideig lankadatlan buzgósággal fáradozik hazánk földtani viszonyainak földterítésében; de közérdekű tudományos működésében számos nagybecsű eredménnyel is gazdagította szaktudományunkat. Ön legtöbb hazánk néhány kőolajterületén végzett igen beható és részletes kutatásaiban, éles geológiai megfigyeléseivel és azokból levont biztos következtetésével határozott irányt jelölt ki a gyakorlat emberé-

nek, és ezzel máris olyan sikert mutathat föl, melynél szebbet Magyarországon ezen a téren nem ismerünk.

Önnek nemes ügybuzgóságával, szakavatott tanácsaival és fáradhatlan kitartásával sikerült hazánk intező köreit megnyerni annak az üdvös eszmének, hogy a hazai geológiának olyan hajlékot emeljen az ország, melyre az egész világ előtt büszkék lehetünk. Hisszük és reméljük is, hogy a megvalósított eszme kedvelt szaktudományunknak gazdag gyümölcsöket fog érlelni a jövőben.

Fogadja tehát, a hazai geológiának tett kiváló tudományos szolgálatainak elismeréseképen, a magyarhoni Földtani Társulattól az e célra alapított SZABÓ JÓZSEF emlékéremnek ezt e legelső példányát, melyet szerencsém van ezennel a legjobb kívánatok kíséretében ünnepélyesen átnyújtani.

8. BÖCKH JÁNOS meleg szavakban köszöni meg a kitüntetést, hisz ez a legszebb kitüntetés a mi férfit érhet, mert ezt szaktársai nyújtják, a kik legjobban ismerik a kitüntetettet. Szívesen koncedálja, hogy érdemesebbek vannak nála, de azt tagadja, hogy valaki mélyebb tisztelettel fogadná. Buzdításul szolgál ez szólónak, mert azt bizonyítja, hogy eddig helyes uton haladt.

9. Elnök — több tárgy hiányában — az ülést berekeszti.

Szakülések.

1900. januárius hó 3.-án.

Elnök: BÖCKH JÁNOS.

1. HALAVÁTS GYULA a szarvasi (Békésmegye) artézi kutról értekezik. ZSIGMONDY BÉLA furta 1890-ben, a furólyuk 290·75 m. mély, naponkint 351,558 liter 25° C. hőmérsékletű vizet ad, a mely a levantei korú üledékekből fakad.

2. Dr. SCHAFARZIK FERENCZ ismertette azt a szép megtartású, felső mediterrán korú faunát, a mely Budapest főváros gyűjtőcsatornáinak a Ludoviceum körüli szakaszából, nevezetesen az Illés-utcaiból került ki. A fauna az eddigéltett meghatározások alapján 43 gaszteropodából és 16 lamellibranchiátátából áll, a melyek egyes lajthamészke pupok közt elterülő kékes és sárgás homokrétegekben fordulnak elő. Ennek a gazdag lelőhelynek a kizsákmányolását MACHAN OTTÓ és KISS KÁROLY fővárosi mérnökök ébersége és előzékenysége tette lehetővé.

Dr. LÓCZY LAJOS köszönetét fejezi ki a geologusok nevében Kiss mérnök urnak s felemlíti, hogy nem lehet eléggé a lelkükre kötni a mérnököknek, miszerint földmunkáknál a szorgalmas észlelést és gyűjtést ne mulasztják el. Egyszermind megjegyzi, hogy az imént ismertetett feltárás ismét azt bizonyítja, a mit szóló már annak idejében ZSIGMONDY-val szemben is hangsúlyozott, hogy Budapest altalaja nem medence, hanem tördelt tábla, a mit hőszerűen fed a lösz.

3. TIMKÓ IMRE Kéménd és Páld községek környékének agrogeologiai viszonyait ismerteti. Előrebocsátva a Garam alsó folyásának jobb- és balpartján két község környékének oro- és hidrográfiai leírását, szembe állítja a kis magyar medenczét beszegő, a Garam balpartján húzódó lankás dombvidék felépítését a Garam másik partján elterülő diluviális teraszával. Végül a terület talajviszonyait ismerteti a termelés egyes ágainak megfelelően.

1900. márczius hó 7.-én.

Elnök : BÖCKH JÁNOS.

1. Dr. SCHAFARZIK FERENCZ folytatta «Ujabb adatok Budapest geológiájához» cz. előadását. A külső József- és Ferenczvárosokban a III. főgyűjtő csatorna ásása alkalmával feltárt geologiai profilt tárgyalja s ennek során előadja, hogy a Telepy-utczában felső mediterrán korú rétegek bukkannak föl, a Ludoviczeum-téren szarmata mész- és agyagrétegek, a Karpfenstein-utczában pedig diluviális korúnak tartható kavics-takaró fordul elő, a melyben *planorbisokon* kívül bemosott, régibb korú, (aquitániai, felső-mediterrán, szarmata és pontusi) szerves maradványokat is lehet találni.

Dr. FRANZENAU ÁGOSTON felemlíti, hogy a külső-soroksári-utczai szivattyutelepen annak idején szintén kavicsban dolgoztak s hogy benne a *Cerithium margaritaceum*-nak egy töredékét, egy *conus*-fajt és *mammuth* agyarat találtak. Az utóbbi maradvány előfordulásából a kavicstelepnek diluviális korára lehetett következtetni. Ez a régibb megfigyelés, a viszonyok analogiája folytán mintegy megerősíti az előadónak azt a nézetét, miszerint a Karpfenstein-utczai kevert faunájú kavics diluviális korú.

Dr. SCHMIDT SÁNDOR felveti azt a kérdést, hogy az előadó által szarmata korúnak mondott kék agyag nem pontusi-e? mivel Budapest körül a pontusi rétegek közt agyagok bőven fordulnak elő, míg az alatta levő szarmata emeletben nincsenek.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ erre vonatkozólag azt a felvilágosítást adja, hogy a szóban forgó agyagtelep tényleg észlelt, sőt megmért dülésénél fogva a szarmata mészkő alá húzódik, minél fogva ennél fiatalabb korú nem lehet.

Dr. LÓCZY LAJOS, HALAVÁTS GYULA és BÖCKH JÁNOS példákat hoznak fel arra vonatkozólag, hogy bizonyos feltárásokban és furások alkalmával a szarmata rétegek között, ujabban még Budapest környékén is, csakugyan agyagtelepeket is találtak.

2. Dr. PÁLFY MÓR «Adatok a Cserhát geológiájához» cz. előadását térszüke miatt csak a jövő számban közölhetjük.

1900. április hó 4.-én.

Elnök BÖCKH JÁNOS.

1. Dr. KÖVESLIGETHY RADÓ tartotta meg előadását «A Föld koráról.» — Ha elfogadjuk a Kant-Laplace-féle feltevést, a melynek értelmében a bolygórendszer

valamikor a Neptunus pályáján túl terjedő gáztömeg volt, a mely idők folytán összehúzódott és a megnagyobbodott centrifugális erő folytán leválasztotta az egyes bolygókat; akkor a Föld kora nyilván azzal van adva, hogy bolygónk keletkezése idejében a Nap teste még egészen a mai földpályáig nyult, sugara tehát a mainak 215-szörösével volt egyenlő. Ezen az alapon a Föld korát teljesen függetlenül vezethetjük le a Föld anyagát jellemző, de részben ismeretlen tulajdonságoktól, ha csak ismerjük a Nap sugárzását és annak időbeli változását. Jelenleg a Nap minden kg.-ja évente 2·095 kilogramm kalóriát veszít sugárzás által, a minek folytán a Nap sugara évente 161 m-rel húzódik össze. Ez olyan csekély mennyiség, hogy ennek folytán a Nap látszó sugara egy évezred alatt még nem teljesen 0·2 ívmásodperczezel rövidül, a mi teljesen észlelhetetlen fogyás. A Nap intenzitását tisztán spektrál-analitikai uton is előállíthatjuk és a sugárzás két kifejezésének összehasonlítása olyan egyenlethez vezet, a melynek segítségével ki lehet számítani azt a t időt, a mely alatt a Nap sugara r -ről r_0 -ra fogyott. Ennek a fontos, csak végtelen sor alakjában kifejezhető kifejezés kezdőtagjának alakja, a mely egyszersemind a legfontosabb:

$$t = \frac{r_0}{\rho} \log. \text{nat} \frac{r_0}{r}$$

a melyben ρ a sugárkontrakciót jelenti abban az időben, a melyben a sugár r_0 volt.

Jelenleg $r_0 = 695,000,000$ m., $\rho = 161$ m., a Föld keletkezésekor $r = 215 r_0$ volt, tehát a Föld kora 23,200,000 év. — Ha a sugár a jelenlegi értéknek még felére fog összehúzódni, akkor a nap sűrűsége 8-szor akkora lett, mint ma, azaz kétszer akkora, mint a Földnek jelenlegi közepsűrűsége. Föl szabad tennünk, hogy a sűrűsödés ilyen előhaladott stádiumában a Nap már épen olyan kevésbé fogja sugározni fényét és melegét, mint a Föld. Téve tehát $\frac{r_0}{r} = 2$, azt találjuk, hogy a nap még 3,000,000 évig fogja ellátni meleggel és fényvel bolygórendszerét.

2. T. RÓTH LAJOS a zsibó-szamos-udvarhelyi petróleumra való fúrások eredményéről értekezett. A nevezett területen állami segély mellett — a «Bihar-szilági Olajipar Részvénytársaság» három, előadótól ajánlott ponton — a Szamos völgyében 806 m.-nyire furt, de a fúrások csak olajnyomokat és gázokat konstataáltak. Kiaknázható mennyiségben tehát az olaj Zsibó-Szamos-Udvarhely között nincs meg.

3. Dr. SCHAFARZIK FERENCZ, mint a Földrengési Bizottság elnöke a földrengések szeizmométeres megfigyelésének ügyét, illetőleg annak állását jellemzi, valamint ráutal a külföldön már fennálló földrengési obszervatóriumok és bizottságoknak Európa-szerte tapasztalható szervezkedésére. Ebből kifolyólag kéri a M. Földtani Társulatot, illetve annak választmányát, hogy a nálunk szükségesnek mutakozó egy, esetleg három obszervatórium ügyét fontolóra venné és megvalósítására a kívánt lépéseket is megtenné. Egyuttal jelenti, hogy f. é. januárus hó 29.-én Délmagyarországon középerős földrengést éreztek.

Választmányi ülések.

1900. januárius 3.-án.

Elnök : BÖCKH JÁNOS.

1. Uj tagokul választattak : GÜLL VILMOS bölesészethallgató, ajánlotta : CHOLNOKY JENŐ és EMSZT KÁLMÁN tanársegéd, ajánlotta dr. LÖRENTHEY IMRE.

A tagok sorából kilépett DOLOGH JÁNOS bányatanácsos, a ki 1883 óta tagja a társulatnak.

2. Dr. KOCH ANTAL a SZABÓ-émlékérmét odaitélő bizottság elnöke a választmány kívánságára előterjeszti a bizottság határozatát, de felkéri az Elnököt, hogy ez időre tisztét másra ruházza.

BÖCKH JÁNOS az elnöki teendők végzésére dr. KOCH ANTAL társulati alelnököt kérve fel, a teremről távozik.

Dr. KOCH ANTAL a bizottság előadóját, dr. PETHŐ GYULÁ-t kéri fel a jelentés előterjesztésére ; dr. PETHŐ GYULA előterjeszti a bizottság javaslatait a jövőben való eljárások iránt. 1. Mivel a Földtani Közlöny évenként tartalmazza a hazai teljes szakirodalom jegyzékét, a választmány a bizottság kiküldésekor már előre kihagyhatja az érdekelt tagokat a bizottságból. Ez okvetetlen szükséges, mert mindenki megvárhatja, hogy a dolgozatát megbirálják. — 2. A szabályzatot kellő számban ki kell nyomtatni és a bizottság tagjai között szétosztani. — 3. A szabályzat lényeges módosítása nem szükséges.

Titkár ezután felolvassa a következő jelentést :

BIZOTTSÁGI JELENTÉS ÉS JAVASLAT

a Magyarhoni Földtani Társulat Tekintetes Választmányához

A SZABÓ JÓZSEF nevét viselő *émlék-éremmel* kitüntetendő munka ügyében.

Tekintetes Választmány!

A magyarhoni Földtani Társulat Választmánya 1899 évi május hó 19.-én tartott ülésén a SZABÓ JÓZSEF emlék-éremmel kitüntetendő munka *kijelölő bizottságát* az ügyrend 8. §-ának *a* pontja értelmében a következő hét választmányi tagból alakította meg :

Elnök : KOCH ANTAL, a társulat e. i. sz. alelnöke.

Bizottsági tagok : ILOSVAY LAJOS dr. helyette utóbb (az 1899. decz. 6.-i választmányi ülés határozatából) KALECSINSZKY SÁNDOR, KRENNER JÓZSEF SÁNDOR dr., PETHŐ GYULA dr., SCHAFARZIK FERENCZ dr., SCHMIDT SÁNDOR dr., TELEGGDI ROTH LAJOS.

E bizottság a SZABÓ JÓZSEF emlék-alapítvány ügyrendében megállapított szabályok szerinti munkálkodását 1899 szeptemberben kezdte meg s miután a teendőket és a szerepeket maga közt felosztotta, három összes ülésben tüzetes eszmecsere és beható tanácskozás tárgyává tevő a reá bizott ügyet. Miután a köve-

tendő módokat és szempontokat körülírta, a mentől szabatosabb eredmény biztosítása érdekében, az irodalmi részletes áttekintés munkáját szakreferensek között osztotta föl, a következő választás szerint:

Ásványtanra és kristálytanra: SCHMIDT SÁNDOR és részben SCHAFARZIK FERENCZ.

Közzettanra, geológiára és stratigráfiára: ROTH LAJOS és SCHAFARZIK FERENCZ.

Palacontológiára: PETHŐ GYULA.

Ásvány és Földtani chemiára (miután ILOSVAY LAJOS mint érdekelt fél nem vehetett részt a tanácskozásokban): KALECSINSZKY SÁNDOR.

A szakreferensek jelentéseit — elhagyva azonban az 1894—1899 évkörben megjelent szakmunkáknak hozzájuk csatolt terjedelmes irodalmi jegyzékét — a következőkben foglaljuk össze.

1. Az *ásványtan* körébe tartozó számos és érdemes dolgozatok közül: KRENNER JÓZSEF SÁNDOR, *Lorándit, új thalliumásvány Allcharról, Macedoniában*, (Mathem. és term. tud. Értesítő 1894. XII.: 473 és u. o. 1895. XIII.: 258—263, egy tábla kristályrajz melléklettel) című dolgozata emelkedik ki a szó szoros értelmében *absolut becsével* leginkább. Megjelenése világszerte a legnagyobb meglepetést költötte midőn egy, a közforgalomban már ismert ásványi termékben a ritka thallium elemből 59.5% mennyiséget tartalmazó, remek szép kristályokban termett új ásványról számolt be. A rendkívül éles megfigyelő tehetségnek, a szóban forgó szak minden ágazatában való mesteri otthonosságnak eredménye e munka, mely adatainak helyességében és az eredmények szabatos formulázásában is a mineralogiai klasszikus munkálatokhoz tartozik. A SZABÓ JÓZSEF *emlékéremmel* való kitüntetésre érdemes mű. Szerzője azonban, mint a kijelölő bizottságnak tagja és a saját akaratából is, *versenyen kívül állónak* tekintendő.

2. Legközelebb sorakozik az ásványtani szakcsoportban KRENNER dolgozatához SCHMIDT SÁNDOR néhány értekezése, melyek között különösen az a munkát ragadja meg figyelmünket, mely *Szalónak vidékének néhány ásványáról* értekezik. (Mathem. és term. tud. Értesítő. 1897. XV. köt. és ugyanaz németül Groth Zeitsch. für Kryst. 1898. XXVII. köt.) Ebben ugyanis egy oly anyag van feldolgozva, mely nemcsak a bányában, hanem az 1896. évi millenniumi kiállításon is bőven fel volt halmozva, s a melyhez mindenki könnyen hozzá férhetett. De senki sem akadt, a ki ezekben az antimon-okkeres stufákban valami érdekesebb jelenséget vett volna észre. SCHMIDT SÁNDOR társunk azonban, a maga kutató mineralogusi éleslátásával nemcsak azt derítette ki, hogy az okkerkéreg alatt szép, japáni típusú, fényes lapú antimón-kristályok rejtőznek s hogy kristálylapjaik gazdag sorozatában több egészen új alak is jelentkezik, hanem azonkívül a mállási kéregben apró, de fényes kén-kristályokat is fedezett föl, a melyek nemcsak hazánkban nevezetességek, hanem számos és köztük ritkán előforduló lap-alakjaiknál fogva általában is feltűnőek. Ki vannak mutatva

a kísértő ásványok is, a parányi kristályok vagy szemecskék alakjában jelentkező gipsz, kalczit, baryt és cinnóber. Ime a szalónaki érdekes antimontelerek és paragenetikai viszonyainak kimerítő ismertetése. — Ezt a munkát is méltán azok közé lehet sorozni, a melyek a SZABÓ JÓZSEF *emlékéremmel való kitüntetésre* érdemesek.

3. A *kőzettani* dolgozatok között a kisebb terjedelmű, de a maguk nemében egyaránt becses közléseken kívül három nagyobb, dolgozat elismerő megemléztést érdemel: ZIMÁNYI KÁROLY dolgozata: *A közetalkotó ásványok fénytörési együtthatói nátrium-fénynél.* (M. tud. Akadémia kiadv. 1894.) SZÁDECZKY GYULA munkája: *A zempléni Szigethegység geológiai és kőzettani tekintetben.* (Budapest, 1897. a k. m. term. tud. társulat kiadványa) és főképen PRIMTS GYÖRGY posthumus műve: *A Csetráshegység geológiája és ércztelerei.* (Budapest, 1896. A k. m. természettudományi társulat kiadványa.) Ez a munka tárgyi fontosságánál fogva s különösen azért figyelemre méltó, mert egyik nevezetes bányavidékünknek, az irodalomban eddigelé alig ismertetett Csetráshegységnek — némi, a dolog természetéből következő gyöngéi ellenére is — nemcsak gondos geológiai és petrográfiai ismertetését adja, de két terjedelmes és nagy szorgalommal kidolgozott fejezetben a bányageológiai viszonyokkal és magukkal az egyes bányákkal is bőven foglalkozik.

4. A *geológiai és stratigrafiai kutatások* irodalmának ez idő szerint legbővebb forrásai Magyarországon a M. kir. állami Földtani Intézet kiadványai és térképei. Az évenként megjelenő *Fölvételi jelentések*, mint a legújabb kutatások hiradóí, már természetöknél fogva számos eredeti, alapvető adatot foglalnak magukban; míg az *Évkönyvek* a részletesebben s kerekébb alakban kidolgozott, legtöbbsnyire nagyobb területre vonatkozó és évek munkáját kívánó nagyobb dolgozatokat gyűjtik össze. Mind a két közleménysorozatban oly kutatási eredmények vannak letéve, a melyek legelső sorban vannak arra hivatva, hogy a Magyar Birodalom geológiájának feldolgozásában alapú! szolgáljanak s majdani tüzetes megírása alkalmával irányt mutassanak.

Ezekben a folyóiratokban az 1894—1899. évkörben és időrendben tekintve KOCH ANTAL, BÖCKH JÁNOS, INKEY BÉLA, HALAVÁTS GYULA, GESELL SÁNDOR, TELEGGI ROTH LAJOS, POSEWITZ TIVADAR, TREITZ PÉTER, HORUSITZKY HENRIK, ADDA KÁLMÁN és BÖCKH HUGÓ dolgozataival találkozunk, a melyek közül két szerzőnek három munkája válik ki mint olyan, a mely tárgyánál és feldolgozásánál fogva egyaránt érdemes a SZABÓ JÓZSEF *emlékéremmel* leendő kitüntetésre, ú. m. :

a) KOCH ANTAL, *az erdélyrészi medencze ó-harmadkori képződményei.* I. rész. Paleogén csoport cz. munkája. Szelvényekkel négy táblán (Földt. Int. Évkönyve. 1894. X. kötet.) E nagyobb szabású monografia sok évi kutatások és tanulmányok eredménye s részben a tárgyalta területen végezett részletes geológiai fölvételek eredménye. Az erdélyi medencze ó-harmadkori lerakódásaira nézve mindenesetre alapvető munka. KOCH tanár úr azonban mint a kijelölő bizott-

ság elnöke, már ezen tisztsége elfogadásával kétségtelen jelét adta, hogy magát versenyen kívül állónak tekinti. S ezt a bizottságban is kijelentette.

b) BÖCKH JÁNOS, *Adatok az Iza völgye felső szakasza geologiai viszonyainak ismeretéhez, különös tekintettel az ottani petroleum-tartalmú lerakódásokra* cz. munkája. Térképpel. (M. kir. Földt. Int. Évkönyve. 1894. X. kötet.) Valamint ugyanacsak

c) BÖCKH JÁNOS, *A Háromszékmegyei Sósmező és környékének geologiai viszonyai, különös tekintettel az ottani petroleum-tartalmú lerakódásokra* című munkája. Térképpel. (Ugyanott, 1895. X. kötet.) Mind a két műhöz az illető vidéknek a szerzőtől részletesen felvett geologiai térképe van mellékelve.

Kimerítő speciális kutatások és tanulmányok eredményei e művek, a melyeknek megalkotása alkalmával és harmincz évet meghaladó geologusi pályafutásán szerzett bőséges tapasztalások alapján BÖCKH JÁNOS az Iza völgyében *Szacsalon*, Máramaros vármegyében jelölte ki azt a pontot, a melyet megfurásra ajánl. És a megfúrt ponton 1896 augusztus havában csakugyan erős sugárban tört ki a petroleum — az első petroleum-sugár, közvetetlen erre a célra fúrott artézi kútból Magyarország területén. Az óriási erővel föltóduló petroleum azonban a furó csöveket össze-vissza görbitette, el annyira, hogy a képződött torlasz a petroleum kiömlését megakasztotta s a kút eldugúlt. Ezt az akadályt eltávolítani s vele a bajt orvosolni maig sem sikerült. És annak ellenére, hogy azóta BÖCKH JÁNOS másik pontot is jelölt ki a megfurásra, a munka még most is szünetel. Mindezen sajnos kalamitások azonban mit sem változtatnak azon, hogy Magyarországon az első petroleum-sugár felszökkenése, e régóta keresett és kincseket érő nyers anyag megtalálása BÖCKH JÁNOS éleslátásának és geologiai tapasztaltságának köszönhető. Ez alkalommal, hogy SCHMIDT SÁNDOR társunknak az ezredéves kiállítás bányászati részét ismertető közleményének szavaival éljek: «nemcsak a tudomány egy igazi győzelmével állunk szemben, hanem a mélységnek egy igen fontos kincse is az, melynek ipari és közgazdasági nagy jelentőségét bizonyára nem is szükséges hangsúlyozni.»

BÖCKH JÁNOS útmutatása és annak sikere a legfényesebb és a legreálisabb eredménye a tiszta tudományos kutatásoknak a gyakorlati élet hasznára való alkalmazásában: oly eredmény, a melynél szebbet Magyarországon eddigé nem ismerünk.

5. A *paleontologiai* szakmakör irodalmi termelését áttekintve, örömmel tapasztaljuk, hogy a soron levő évkör számos figyelemre méltó s köztük több igen érdemes dolgozatot szolgáltatott.

Itt találjuk az idősebb derékhadból KOCH ANTAL és LÓCZY LAJOS társainkat, a kikhez STAUB MÓRICZ és BRUSINA SPIRIDION csatlakoznak; az ifjabb nemedékből BÖCKH HUGÓ, FRANZENAU ÁGOSTON, HALAVÁTS GYULA, HÉJAS IMRE, KRAMBERGER-GORJANOVICS KÁROLY, LÖRENTHEY IMRE, PAPP KÁROLY társainkat buzgó munkálkodásban, nemes versenyre kelve a magyar paleontologiai irodalom fejlesztésére és gyarapítására. Sőt a Lajrán túli tudósok közül is hárman:

HILBER VINCZE, HOERNES RUDOLF és SCHAFFER FERENCZ tanárok irtak volt le magyarországi fosszil leleteket.

Ha a dolgozatoknak különösen kiemelkedő értékét tekintjük, akkor méltán nagybecsűnek kell mondanunk KOCH ANTAL *Prohyracodon orientalis*-t (Természet. Füzet. 1897., két táblával), mely egy szerfölktt érdekes, szabatosan megállapított adattal járul hozzá, a Magyar Birodalom régibb harmadkori (Erdély közép-eocén rétegei) ősemlős-faunájának jellemzéséhez.

Nagy gonddal és körültekintő ismerettel készültek LÖRENTHEY IMRE adaléka *Magyarország harmadkori rákfaunájához*, (M. tud. Akad. Mathem. és term. tud. Közl. 1898. XXVII. 2. sz. kilencz táblával), mely először csoportosítja a faunának meglepő szépségű, szerfölktt érdekes és előbb alig sejtett sokaságú alakjait.

Valamennyinél terjedelmesebb az a vaskos kötet, mely LÓCZY LAJOS tollából a szerzőnek Khinában gyűjtött kövületeit mutatja be: *A fosszilis emlős- és puhatestű állatmaradványok leírása és a palaeontologiai- stratigrafiai eredmények* gróf SZÉCHENYI BÉLA keletázsiai útjából. Ez a dolgozat «gr. SZÉCHENYI BÉLA keletázsiai útjának tudományos eredményei» című gyűjteményes művének III-ik kötetében (Budapest, 1897.) 188 negyedréti lapra (24 ny. ívre) terjed s 11 negyedr. táblával, 12 folio tabellával és 22 szövegközi rajzzal van fölszerelve. (Ugyanaz németül is: Beschreibung der fossilen Säugethier-, Trilobiten- und Mollusken-Reste, sowie die palaeontologisch-stratigraphischen Resultate der Reise des Grafen BÉLA SZÉCHENYI in Ostasien. Budapest, 1898.)

Ez a munka évekre terjedő (1877—1880) s a mint mindnyájan tudjuk, megdöbentő életveszélyes vállalkozásokkal járó kutatások eredménye, mely *Belső-Ázsia geologiai alkotásának számos problémáját oldja meg*. Megoldja a hely- és térszíni ismeretek, a legújabb időkg nyomon követett geologiai kutatások és az ezeket tárgyazó irodalmi források oly roppant készletével s az egyetemes geologiai tudás oly élesesű és körmönfont alkalmazásával, hogy méltán tiszteletet és nagyrabecsülést ébreszt a mű szerzője iránt. Ez a munka méltó záróköve annak a nagyszabású sorozatnak, mely *a geologiai megfigyelések leírását és eredményeit* foglalja magában, (SZÉCHENYI BÉLA gróf keletázsiai útja. I. kötet. Budapest, 1890.), méltó záróköve annak a két évtizedre elhúzódott ernyedetlen munkásságnak, mely szerzőjét Európa legjelesebb geografusainak és geologusainak egyikévé avatta s a nyugati nemzetek elismerését és kitüntéseit kivívta.

Lóczy munkája az egyetemes geologiai és palaeontologiai irodalomnak egyik dísze; töretlen utakon járó alapvető dolgozat; és kétségtelen, hogy kiemelkedő és maradandó becsét hosszú évtizedeken át csorbítatlanul meg fogja tartani. A magunk szempontjából pedig a legnagyobb és legbecsesebb adalék, a melylyel az európai tudományosság gyarapításához és fejlesztéséhez Magyarország eddigelé egy bokorban hozzá járult. — Mindezek igaz jogcímek arra, hogy Lóczy LAJOS munkája, mint a kívánalmaknak minden tekintetben és kitünően meg-

felelő, a SZABÓ J. *emlék-éremmel* leendő kitüntetésre legelső sorban tekintetbe vétessék.

6. Az *ásvány és földtani chemia terén* — ebbe a szakmakörbe azokat a dolgozatokat sorozta, a melyek valamely geologiai vagy mineralogiai problémát chemiai úton magyaráznak ki vagy fejtenek meg — főképen LOSVAY LAJOS, és LOCZKA JÓZSEF közöltek dolgozatokat; de ebbe a körbe tartozó adatokat más chemikusok is szolgáltatottak.

LOSVAY LAJOS dolgozatai között a soron levő évkörben három olyan kimerítő s igen tüzetes kutatással találkozunk, a melyek nemcsak chemiai, hanem geologiai szempontból is egyaránt fontosak és értékesek. Ezek:

a) *A torjai Büdös-barlang levegőjének chemiai és fizikai vizsgálata.* (A k. m. Természettud. Társ. kiadványa.) Budapest, 1895. Ez a munka a geologiai szempontból is kiváló érdekességű, híres Büdösbarlangnak régen várva-várt monografiája, s helyszini tüzetes és ismételt tanulmányok és vizsgálatok, valamint több évi szerfelett kimerítő laboratoriumi munka nagybecsű eredménye. LOSVAY a részletes és szabatos vizsgálatok révén kiterjeszkedik benne a barlangból nagy mennyiségben kiáramló gázok minőségére, a barlangban képződött szemvíz, a mállott és az épebb trachytkőzet s a környező levőgő vizsgálatára s miután a barlang termékeinek tudományos vizsgálatokra alkalmas anyagát kimerítette s tanulságos következtetéseit levonta, végül még a barlang terményeinek gyakorlati értékéről és alkalmazásáról is fölvilágosít bennünket.

b) *A Balaton vizének chemiai viszonyai* cz. dolgozatában (A m. Földrajzi Társ. Balaton-bizottságának kiadványa, Budapest, 1898.) a Balaton természetrajzához járul hozzá igen lényeges adatokkal.

c) *A budai keserű vizokről* szóló tanulmányában, tüzetes vizsgálatai alapján szolgáltat igen becses adatokat.

LOSVAY LAJOSNAK e három dolgozata, a geológiára is igen becses adatai és következtetései alapján, egyenként és együttvéve is megérdemli, hogy a Földtani Társulat a speciális geologiai művek mellett első sorban tekintetbe vegye és mint arra igen méltó munkálkodást a SZABÓ JÓZSEF *emlék-éremmel* kitüntesse.

Ennyi jeles munkával szemben, a melyek közül a szakreferensek — ki-ki a saját szakmájából merített argumentumok alapján — öt dolgozatot jelentettek ki méltónak a SZABÓ JÓZSEF *emlék-éremmel* leendő kitüntetésre, a bizottság valósággal a bőség zavarába jutott. És talán igen is nehézé válik reá nézve ez alkalommal a kijelölés, ha már legelső tanácskozása alkalmával, midőn «a követendő módokat és szempontokat körülírta» irányadó tételül ki nem mondja, hogy ha a tanácskozások folyamán netalán — akár ugyanegy szakmakörből, akár különböző szakcsoportokból — két vagy több kitüntetésre méltó munka kerülne egymás mellé, ne csupán az évkörbeli termelés tekintessék döntőnek,

hanem az illető tudósoknak megelőző összes munkálkodása is tekintetbe vétesék, s az évkörbeli termelés a megelőzők kiegészítésének nyilvánítottassék.

A bizottság úgy vélte, hogy ezt a föltételt igazságosság és méltányosság okáért okvetetlenül szem előtt kell tartania, midőn *a magyar geologiai munkálkodás legnagyobb kitüntetésére* a Társulat Választmánya elé *kijelölő javaslatot* terjeszt.

Ezek a szempontok vezérelték a kijelölő bizottságot, midőn a szakreferensek előterjesztéseinek figyelmes meghallgatása és tüzetes megvitatása után, bizalomteljes meggyőződéssel azt bátorodik a Tekintetes Választmánynak ajánlani, hogy az 1894—1899. évi cyklusra szánt SZABÓ JÓZSEF *emlék-éremet* oly tudósnek méltóztatnék odaítélni, a ki, azonkívül, hogy a soron levő évkörben első sorban kitüntetésre méltó munkái versenyeznek, egyszersmind a harmincz évet jóval meghaladó geologiai munkálkodásával Magyarország geologiai kikutatása és megismerése s e tudományágnak fölvirágoztatása körül igen nagy érdemeket szerzett és döntő sikereket aratott.

Kérjük a Tekintetes Választmányt, hogy a februáriusi Közgyűlésen a SZABÓ JÓZSEF *emlék-éremmel* a magyar geologusok őszintén tisztelt és nagyrabecsült Nestorát: BÖCKH JÁNOS urat méltóztatassék kitüntetni.

Kelt Budapesten, a kijelölő bizottságnak 1899. évi december 16.-án tartott üléséből.

Dr. PETHŐ GYULA,
bizottsági előadó.

Dr. KOCH ANTAL,
elnök.

KALECSINSZKY SÁNDOR, dr. KRENNER J. SÁNDOR, dr. SCHAFARZIK FERENCZ, dr. SCHMIDT SÁNDOR, TELEGDI RÓTH LAJOS. bizottsági tagok.

A választmány a Bizottság javaslatát egyhangulag elfogadja s a SZABÓ JÓZSEF emlékéremet BÖCKH JÁNOS-nak ítéli oda.

Dr. KOCH ANTAL az elnöki tisztet ismét átadja BÖCKH JÁNOS-nak s egyszersmind értesíti, hogy a választmány a SZABÓ-emlékéremet neki ítélte oda.

BÖCKH JÁNOS meleg szavakban köszöni meg a kitüntetést s az elnöki tisztet ismét átveszi.

3. Dr. KOCH ANTAL indítványozza, hogy az erdélyi medenczéről szóló munkáját a Társulat adja ki, miután a felajánlott mű folytatása annak a munkának, a mely a Földtani Intézet kiadványaiban jelent meg s szerző szeretné ugyanazoknak a kezei közé juttatni, a kik az első részt a Társulat útján ugyis megkapták.

A választmány azt határozza, hogy a nagybecsű mű kiadására örömmel vállalkozik, de csakis abban az esetben, ha úgy a magyar, mint a német rész kiadásának joga a Társulaté marad s nagy áldozatokat nem igényel. Utasítja tehát a titkárt, hogy a jövő választmányi ülés elé számadatokkal kifejtett javaslatot terjesszen.

4. Dr. SCHAFARZIK FERENCZ indítványára a választmány a Közlöny szerkesztőségét megbízza a Közlönyhöz új tárgymutató készítésével.

1900. januárius 20.-án.

Elnök : BÖCKH JÁNOS.

Titkár bejelentette HOFFMANN RAFAEL és WAGNER VILMOS halálát, a mely szomorú tudomásul van. A pénztárvizsgáló bizottság jelentését, a mely szerint a könyvek és a pénztár rendben van, tudomásul véve, a választmány egyszersmind némi módosításokkal elfogadta a titkár költségvetését.

A földrengési bizottság elnöke jelentette ezután, hogy a pénztárvizsgáló bizottság a földrengési bizottság pénztárát is rendben találta.

Dr. KOCH ANTAL könyvének költségvetését a titkár a következőleg terjeszti elő. A könyv kiadását a T. Akadémia 1500 koronával, a kir. M. Természettudományi Társulat 1000 koronával segíyezi, azonkívül a szerző a német rész tiszteletdíjáról lemondott. Ha a Közlönyből 6 ívet a könyv céljaira használunk fel, úgy a társulat tagjai 24 ív helyett 59 ívet kapnának s ebben egy olyan nagy becsű dolgot, mint a benyújtott mű. Hosszabb vita után a választmány akképen határozott, hogy a mű a Közlönytől függetlenül adassék ki s erre a célra az idei költségvetésben 600 koronát s a jövő évre ismét 600 koronát engedélyezett.

A titkár bejelentette ezután, hogy a SZABÓ-emlékéremből 7 példányt elkészítettett, a melyeknek összes költsége 120 korona, 38 fillért tesz ki. Tudomásul van.

A választmány elhatározta a Társulat VI. kirándulását rendező bizottság jegyzőkönyve alapján, hogy az idén a Társulat kirándulást ne tartson.

A titkár felolvasta a választmánynak a lefolyt évben hozott elvi jelentőségű határozatait. Ezek a következők :

1. A Közlöny kiegészítését kérőknek teljes köteteket nem lehet adni.

2. A különlenyomatokon a szöveg első oldalán legyen megjelölve a kötet, a honnan a különlenyomat való, továbbá, hogy az ábrák a német szövegben is újra nyomassanak.

3. Az év végén a választmányi ülések elvi jelentőségű határozatai összegyűjtve közöltessenek és kinyomassanak.

4. A társulati ügyek röviden, kompressz szedéssel tárgyalassanak a Közlönyben, az irodalom cz. rovat német részébe pedig csakis a magyar tárgyú dolgok vétessenek föl.

5. A pénztár kezelése a pénztárvizsgálók tanácsai szerint egyszerűbb legyen.

6. A rendes havi pénztári jelentések bemutatása felesleges, csakis a pénztáros jelenléte kívánatos.

7. A Közlöny mellé hirdetések nem szabad csatolni.

8. A SZABÓ-emlékéremből a megboldogult családjának és a Nemzeti Muzéumnak is adassék egy-egy névtelen példány.

9. A földrengési bizottság ujjá szerveztessék.

A titkár ezután a tagok sorában az év folyamán beállott változásokat bemutatván, az ülés véget ért.

1900. márczius hó 7.-én.

Elnök : BÖCKH JÁNOS.

A választmány HULYÁK VALÉR urat LIFFA AURÉL ajánlatára tagnak választotta. A titkár arra kérte a választmányt, hogy lássa el őt utasítással arra nézve, hogy milyen írásmódot hajtson végre dr. KOCH ANTAL most megjelenő könyvében? Hosszabb vita után a választmány ennek a kérdésnek eldöntését a szerzőre és a titkárra bízta.

Dr. SCHMIDT SÁNDOR tudomására hozza a Választmánynak, hogy dr. SZÁDECZKY GYULA «Josefit» cz. cikkét LOEWINSON-LESSING erősen megbírálta, a mi nem válik a Közlöny előnyére. Kéri a Választmányt, hogy máskor szakemberek véleményének meghallgatása után azoknak véleménye szerint járjon el a cikkek kiadására nézve. A titkár megjegyezte, hogy a Közlönyben németül is meg fog jelenni olyan megjegyzés, a mely a bíráló t. tagtársak prioritását meg fogja őrizni. dr. SZÁDECZKY GYULA cikke azért jelent meg a Közlönyben, mert épen szaktudósok, többek közt dr. KRENNER J. SÁNDOR is a közlés mellett nyilatkozott. Az Elnök kijelenti, hogy ő is mellette volt a közlésnek, miután dr. SCHMIDT SÁNDOR indítványa nem más, mint cenzúra. Hogy valamely cikket megbírál-
nak külföldi szakférfiak akkor, a mikor már a hazai szaktudósok ugyanazt megmondták, — ebben nincsen semmiféle veszély, a mely a Társulatot, vagy a Közlöny tekintélyét fenyegetné. Nagy veszély volna azonban tudományunkra nézve az, ha egy-két tag ellenszólása miatt valamely cikket nem lehetne közölni.

Dr. SCHMIDT SÁNDOR tiszteli azt a meggyőződést, hogy a Közlöny minden cikk számára nyitva legyen, de az ő véleménye más. A cenzúra a tudományos téren föltétlenül szükséges, mert cikk végéhez csatolt diskusszió nem őrzi meg a társulat tekintélyét. Szólót nagyon kellemetlenül érintette ez a dolog s ez az eljárás oda vezet, hogy ő teljesen vissza fog vonulni erről a térről. — Az Elnök félre magyarázott szavait helyre igazítja. Minden cikk természetesen nem kaphat helyet a Közlönyben, de elismert szaktudósokkal szemben ez az eljárás lehetetlen. — Dr. LÓCZY LAJOS nagyon helyesli dr. SCHMIDT SÁNDOR eljárását, hogy a közleményt megbírálta; hiba csak az volt, hogy ezt a bírálatot nem közölte le azonnal a cikk után. Nincs ma már olyan folyóirat, a melyben hibák ne lennének.

1900. április hó 4.-én.

Elnök : BÖCKH JÁNOS.

Titkár jelenti, hogy ALSÓMÁTYÁSFAI MATYASOVSKY JAKAB nyug. m. kir. osztálygeológus elnökünkhöz intézett levelében arról értesít, miszerint megboldogult apósa, ZSOLNAY VILMOS emlékére alapítványt fog tenni a Földtani Társulat részére. Köszönettel tudomásul van.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ, mint a Földrengési Bizottság elnöke jelenti, hogy a Bizottság a M. Tud. Akadémiához fordult segítségért s ebből a segítségből a Bizottság két tagja szerényebb tanulmányútat fog tenni a külföldi szeizmológiai állomások tanulmányozására. De kéri a Választmányt, hogy egyéb anyagi támogatások elnyerése végett is határozzon a módokat felett, miután ezzel az összeggel a Bizottság nem kezdheti meg a működését.

A választmány hosszabb vita után akképen határozott, hogy a Bizottság mindenek előtt a Meteorológiai Intézet igazgatójával lépjen érintkezésbe, meg tudandó, hogy az Intézet nem tervezi-e a földrengés észlelésének rendezését s ha nem, úgy kérje fel az Intézet igazgatóját a Bizottság működésének támogatására.
